

De urbe Praga et gentis Bohemicae moribus

Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic (1461 – 1510)

Εἰπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης¹

1 Bohuslaus dē Lobkowicz Chrīstiānō suō Pedik salūtem plū-
rimam dīcit. Situm Pragae et incolentium mōrēs ad tē scribere
3 instituī, urbis magnae et ōlim inter cīvitātēs Germāniae imprī-
mīs clārae. Libussa hanc condidit, tanta apud nostrōs quanta
5 Carmentis² apud Rōmānōs; neque enim cēterīs populīs vetu-
stās nostra fābulīs cēdit. Ūniversa in trēs dīviditur partēs, quās
7 veterem, novam et minōrem Pragam adpellant. Minor ā tri-
bus lateribus collibus, ut plūrimum vītibus cōnsitīs, cingitur,
9 in quōrum ūnō arx, rēgum nostrōrum hōc tempore sēdēs, sita
est; orientālem partem Multavia adluit, amnis in nostrīs gen-
11 tibus celebrātus. Fertur hic prīmum praeceps in septemtriō-

¹"*Napísal ktosi z nich, ich vlastný prorok*"; grécky prípis vo viedenskom rukopise.

²Carmenta – bohyňa veštenia a vynálezov, ochraňkyňa matiek, detí a pôrodných babíc.

2 **situs, -ūs, m.** – poloha 2 **incolō, -ere, -coluī, -cultum** – obývať 3–4 **imprīmīs** – predovšetkým, veľmi 4 **condō, -ere, -didī, -ditum** – zakladať 5–6 **vetustās, -tātis, f.** – starobylosť 6 **cēdō, -ere, cessī, cessum** – ustupovať (s dat., komu, s abl., v čom) 8 **latus, -eris, n.** – strana 8 **collis, -is, m.** – pahorok 8 **vītis, -is, f.** – vinič 8 **cōnsitus, -a, -um** – obrastený, pokrytý 8 **cingō, -ere, cīnxī, cīnctum** – obklopovať 9 **arx, -rcis, f.** – hrad 10 **orientālis, -e** – východný 10 **adluō, -ere, -luī** – obmývať 10 **amnis, -is, m.** – rieka 11 **praeceps, cipis** – priamy, strmhlavý 1.11–2.1 **septemtriōnēs, -um, m.** – sever

- 1 nem, deinde flexus in ortum veteris Pragae duo latera ambit
 et apud Melnicum, sēdecim fermē mīlibus ā Pragā, Albī miscē-
 3 tur. Orientem veteris Pragae plānitiēs excipit. Id, quod restat,
 nova Praga habet, quae merīdiem versus per rīpam flūminis versus merīdiem
 5 usque Wissegradum in longitudinem prōtenditur; latera eius
 hinc collis hinc Multavia claudit. Wissegradum celebris ōlim
 7 arx erat et inter decora rēgnī nostrī memorābilis. Primyslaus
 eam condidit, sed ut tum rēs ferēbant, neque quod aetās no-
 9 stra admīrārī possit. Cēterum Wratislaus, quī prīmus ex prīn-
 cipibus nostrīs ad rēgnī culmen prōvectus est, Wissegradum
 11 et validō mūrō cīnxit et pulcherrimīs aedibus exōrnāvit; neque
 contentus eō, templum quoque dīvī Petrī eō locō aedificāvit
 13 atque adeō magnificē dōtāvit, ut ex prōventibus eius trecentī
 sacerdotēs ūnusquisque prō dignitāte suā honestē alī et vesti-
 15 rī potuerint. Rēgibus Wratislaum secūtīs omnibus fermē haec
 arx sēdēs erat, novissimē autem sub Sigismundō rēge, quī Rō-
 17 mānō quoque praefuit imperiō, sectā, quae Wiclefistārum ad-
 pellātur, tum prīmum cōsurgente, ā Pragensibus, quod in fidē quod = *lebo* [arx] oppugnāta est, quod in fidē
 19 Sigismundī permanēret, ācerrimē oppugnāta est. Quumque Si- S. permanēret

1 **flectō, -ere, flēxī, flexum** – ohýbať 1 **ortus, -ūs, m.** – východ 1 **ambeō, -īre, -īvī, -itum** – obcházdať
 2 **fermē** – takmer 2–3 **misceō, ēre, -uī, mīxtum** – miešať 3 **plānitiēs, -ēī, f.** – rovina 3 **restō, -āre, -stitī** – zostávať 4 **merīdiēs, -ēī, m.** – juh 4 **rīpa, -ae, f.** – breh 5 **prōtendō, -ere, -tendī, -tentum** – rozŕahovať 6 **claudō, -ere, clausī, clausum** – uzatvárať 6 **celeber, -ris, -e** – slávny 7 **decus, -oris, n.** – ozdoba 7 **memorābilis, -e** – pamätihodný 8 **aetās, -tātis, f.** – vek 9 **cēterum** – inak, okrem toho 10 **culmen, -minis, n.** – vrchol 10 **prōvehō, -ere, -vēxī, -vectum** – vyzdvihovať 11 **validus, -a, -um** – silný 11 **aedēs, -is, f.** – stavba 11 **exōrnō** 1 – ozdobovať 12 **contentus, -a, -um** – spokojný 13 **dōtō** 1 – vystrojovať, obdarovávať 13 **prōventus, -ūs, m.** – výťažok, zisk 14 **alō, -ere, aluī, alitum** – živiť 14–15 **vestiō** 4 – šatiť 16 **novissimē** – adv., najnovšie 17 **secta, -ae, f.** – sekta 18 **cōsurgō, -ere, surrēxī, -surrēctum** – dvíhať sa 19 **permaneō, -ēre, -mānsī** – zotrúvať

- 1 gismundus obsessis auxilium lātūrus cum ingentibus cōpiis ad-
 vēnisset, Pragensibus in sē praeter spem irruentibus trepidus
 3 aufugit multis prius milibus suōrum interfectis; ita arx ipsa in
 potestatem Pragensium facta est et funditus dēlēta. Exstat nōn
 5 procul inde divi Pancratii sacellum, in quō corpora nōnnūllō-
 rum procerum, quī in eō proeliō cecidērunt, requiēscunt. Wis-
 7 segradum nova Praga sequitur, olim veteris Pragae suburbium;
 sed Carolus rēx eam moenibus cīnxit et cīvitatīs nōmen habēre
 9 iussit, multaque prīvilēgia et immunitātēs incolīs eius contulit,
 coenobia praetereā sāncti Caroli, sāctae Catherinae ērēxit et
 11 id, quod Sclāvōrum vocant, nōnnūllaque alia, quae cīvitatī no-
 vae nōn parum ōrnāmentī adferēbant; sed haec omnia aetate
 13 nostrā magnā ex parte dīruta sunt. Apud sacrārium Corporis
 Christi Carolō rēgnante ostendēbātur lancea, quā latus domini
 15 transverberātum est, et plēraque alia eius generis, quae dēmum
 rēbus perturbātis per Sigismundum Caesarem Nurenbergam
 17 trānslāta sunt.

quumque = cumque = et cum, praeter spem =
nečakane

nōn parum ōrnāmentī = gen. part., *nemálo*
krásy

rēbus perturbātis = *za nepokojov*
 Nurenbergam = *do N.*

- Vetus Praga nūllī urbium inferior, sive salūbritātem coe-
 19 li et eōrum, quae ad vīctum pertinent, cōpiam īnspicis, sive
 multitudinem populī et aedificiōrum ōrnātum: est praetōrium

est... = je tam...

1 obsideō, -ēre, -sedī, -sessum – obliehať **1 ingēns, -entis** – obrovský **2 irruō, -ere, -ruī** – vyrútiť
 sa **2 trepidus, -a, -um** – bojazlivý **3 aufugiō, -ere, -fūgī** – utekať **4 funditus** – adv., od základov **4**
exstō, -āre – stáť, vyčnievať **5 inde** – odtiaľ **5 sacellum, -ī, n.** – kaplnka **6 procer, -eris, m.** – šľachtic
6 cadō, -ere, cecidī – padať **7 suburbium, -iī, n.** – predmestie **10 coenobium, -iī, n.** – kláštor **10**
praetereā – hlavne **10 ērigō, -ere, -rēxī, -rēctum** – stavať **13 dīruō, -ere, -ruī, -rutum** – rúcať sa **13**
sacrārium, -iī, n. – svätyňa **14 lancea, -ae, f.** – kopija **15 transverberō** **1** – prebodávať **15 dēmum** –
 nakoniec **16 perturbō** **1** – zneisťovať **18 inferior, -ius** – horší **18 salūbritās, -tātis, f.** – zdravie, zdravá
 poloha **19 vīctus, -ūs, m.** – život, živobytie **19 cōpia, -ae, f.** – množstvo, hojnosť **20 ōrnātus, -ūs, m.** –
 krása, zdobenie **20 praetōrium, -iī, n.** – palác, radnica

- 1 dignum, in quō tantus senātus dē rēpublicā cōsultet. Est col-
 lēgium Carolī, singulāris excellentiae domus, est aedēs dīvae
 3 Virginis, quam Laetam Curiam nōminant. Neque tamen tem-
 plum dīvi Jacobī et cēterās ecclēsiās, quae hōc tempore extant,
 5 contemnere oportet; nam magnam eārum partem ex ruīnīs sō-
 lum cognōscimus. Annīs enim abhinc septuāgintā inter cēte-
 7 ra mala haec quoque pestis apud nōs Žižkā, ut ferunt, auctō-
 re inolēvit, ut ecclēsiāe passim impūne vastārentur, tamquam
 9 stultum esset maiestātem deī, quae coelum terramque replet, tamquam stultum esset maiestātem... templi
 templi parietibus inclūdere. Sunt multa etiam pūblica prīvā- parietibus inclūdere = *akoby bolo hlúpe...*
 11 taque aedificia memorātū digna, quae referre superfluum est.
 Aenēās Sylvius³, omnis historiae ūnicē cūriōsus, in librīs, quōs
 13 dē rēbus nostrīs composuit, negat Pragam Flōrentiae cēdere, rēs nostrae = *naše dejiny*
 cuius testimōnium utpote Italī eō gravius esse dēbet, quod id
 15 genus hominum in glōriam suī effūsissimum est. Veterem Pra- negat Pragam... = *tvrdí, že Praha nezaostáva*
 gam minor iungit pōns ē quadrātō factus lapide et duābus tur- *za Florenciou, a jeho svedectvo je o to*
 17 ribus, quārum quaelibet ūnam flūminis rīpam occupat, cōnspi- *dôležitejšie, lebo ide o Taliana, čo je ten typ*
 cuus. Minor Praga memoriā meā ruīnīs ūniversa dēfōrmis erat, *ludí...*
 memoriā meā = *za mojich čias*

³Aenēās Sylvius – Enea Silvio Bartolomeo Piccolomini, pápež Pius II. (1405–1464), autor diela *Historia Bohemica*.

1 dignus, -a, -um – hodný, hosný **1 cōsultō** 1 – radiť sa **2 excellentia, -ae, f.** – význačnosť **5 contemnō, -ere, -temp̄sī, -temptum** – pohrdať **6 abhinc** – odteraz **7 pestis, -is, f.** – mor **8 inolēscō, -ere, -olēvī** – rástť **8 passim** – všade **8 impūne** – beztrešne **8 vastō** 1 – ničiť, plieniť **9 repleō, -ēre, -plēvī, -plētum** – naplňať **10 pariēs, -etis, m.** – stena **11 memorātus, -ūs, m.** – zmienka **11 superfluus, -a, -um** – zbytočný **12 ūnicus, -a, -um** – jedinečný, význačný **12 cūriōsus, -a, -um** – svedomitý **14 testimōnium, -iī, n.** – svedectvo **14 utpote** – totiž, keďže, lebo **15 effūsus, -a, -um** – rozplývajúci sa **16 quadrātus, -a, -um** – kvádrový **16 lapis, -idis, m.** – kameň **16–17 turris, -is, f.** – veža **17 quī, quae-, quodlibet** – hocikáký, každý **17–18 cōspiciuus, -a, -um** – nápadný, význačný **18 dēfōrmis, -e** – znetvorený, nepekny

- 1 cīvēs ob inopiam foedidās exercēbant artēs, iamque eō fermē
 pervēnerat, ut vix nōmen cīvitātis retinēret; cēterum nunc sub eō fermē pervēnerat = *došla takmer až k tomu*
 3 rēge Wladislaō aliquantum sē ērigunt neque dubitō, sī rēs rūr-
 sus innovātae nōn fuerint, quīn brevī tempore et aedificiīs et nōn dubitō, quīn = *nepochybujem, že ak opäť*
 5 cīvium praestantiā clāra illūstrisque futūra sit. Minōrī Pragae *nenastanú nepokoje, tak...*
 arx Pragensis imminet, insignis illō longē lātēque memorābi- clāra illūstrisque = Praga Minor
 7 lī dīvi Vitī templō, in quō cum multa sānctorum corpora re-
 conduntur, tum dīvi Venceslaī, quī prīmus tantae mōlis fun-
 9 dāmenta iēcit. Huius ecclēsiae pontificēs ultrā metropoliticum
 decus etiam lēgātī mūnere fungēbantur. Exstat in eādem ar-
 11 ce nōbile Carolī opus sacellum Omnium Sānctorum multis, ut
 perhibent, periūriis infāme; coenobium quoque virginum dīvō
 13 Georgiō dicātum, quod Wratislaus, dīvi Venceslaī pater, con-
 didisse trāditur. Rēgia quoque ipsa, quae cum ōlim insignibus
 15 strūctūrīs cōspicua esset, postea ut omnia in terrīs cadūca tō-
 ta fermē vetustāte collāpsa est. Sed Wladislaus rēx eam mūrō,
 17 fossīs et aggere mīrae magnitudinis cīnxit, extruit praetereā
 quottidiē sectō saxō, pictūrīs ōrnat et tantō sūmptū atque in-
 19 pendio aedificat, ut intrā paucōs annōs cum praestantissimīs

1 inopia, -ae, f. – nedostatok 1 foedidus, -a, -um – odporný 1 fermē – takmer 2 cēterum – avšak
 3 aliquantum – do istej miery 3 ērigō, -ere, -rēxī, -rēctum – dvíhať 3–4 rūrsus – znova 5 prae-
 stantia, -ae, f. – význačnosť 6 insignis, -e – chýrny 7–8 recondō, -ere, -condidī, -conditum – skrývať
 8 mōlis, -is, f. – hmota, teleso, váha 8–9 fundāmentum, -ī, n. – základ 9 pontifex, -ficis, m. – kňaz
 10 fungor, -ī, fūctus sum – zastávať, užívať + abl. 12 periūrium, -iī, n. – krivá prisaha 12 infāme –
 neslávne známy 13 dicō 1 – zasväcovať, venovať 14 rēgia, -ae, f. – kráľovský palác 15 cadūcus, -a,
 -um – upadajúci, smrteľný 16 collābor, -ī, lāpsus sum – rúcať sa 17 fossa, -ae, f. – priekopa 17
 agger, -eris, m. – násyp, val 18 secō, -āre, secuī, sectum – sekať, tesáť 18 pictūra, -ae, f. – malba 18
 sūmptus, -ūs, m. – náklady 18–19 impendium, -iī, n. – výdavok 19 praestāns, -antis – popredný

- 1 Eurōpae opibus certātūra videātur. Et Pragae quidem situs ita
sē habet.
- 3 Plēbs autem ipsa ventrī ūniversa servit, neque quicquam
in rēbus hūmānīs cibō et pōtū expetibilius iūdicat; frūgī et in cibō et pōtū = abl. porovn.
5 vīctū parcum esse in probrīs habent; nūllum precium magnum
vidētur, sī quid vēnāle est, quod gulam dēlectat. Ēbrietātis exi-
7 guus pudor; palam et in platēis compōtant, et quotiēns ūnus
in manūs pōculum sūmit, totiēns et aliī. Quam cōnsuētūdi-
9 nem Rudericus Burgensis epīscopus et conciliū Basiliensis lē-
gātus facētē irrīsīt, mīrārī sē dīcēns nātūram nostrōrum homi- dīcēns + AccInf [sē mīrārī]
11 num, quod ūnō sitiente omnēs sitīrent. Inter pōtandum tem-
pus sermōnibus terunt et fābulae, quae in Ītaliā in tōnstrīnīs,
13 hīc in caupōniīs nārrantur. Ūnusquisque, quod sibi vērīsimile
vidētur, refert, et ut tālium hominum mōs est, quae ipsī finxē- et ut tālium mōs est = *a ako je zvykom u*
15 runt, ab aliīs sē audīvisse commemorant. Ergā hospitēs benignī *podobných ľudí, o tom, čo si sami vymysleli,*
sunt, sōlīs tamen hīs, quī Germānicā linguā ūtuntur, īnfēnsī, *tvrdia, že to počuli od iných*
17 quod eōs maximē religiōnī suae adversārī putant. Fēminae eō-

1 **ops, -is, f.** – poklad, majetok 1 **certō 1** – zápasit' + dat. 3 **venter, -tris, m.** – brucho 4 **cibus, -ī, m.** – jedlo 4 **pōtus, -ūs, m.** – nápoj 4 **expetibilis, -e** – žiadaný, chcený 4 **frūgī** – nesklon., skromný, šetrný 5 **parcus, -a, -um** – sporivý 5 **probrum, -ī, n.** – hanebnosť 5 **precium, -iī, n.** – cena 6 **vēnālis, -e** – na predaj, predajný 6 **gula, -ae, f.** – hrdlo 6 **dēlectō 1** – tešiť 6 **ēbrietās, -tātis, f.** – opilosť 6–7 **exiguus, -a, -um** – nepatrný 7 **pudor, -ōris, m.** – hanba, hanblivosť 7 **palam** – verejne 7 **platēa, -ae, f.** – námestie 7 **compōtō 1** – piť spolu 7 **quotiēns** – koľkokrát 8 **pōculus, -ī, m.** – pohár 8 **totiēns** – toľkokrát 8–9 **cōnsuētūdō, -dinis, f.** – zvyk 9 **concilium, -iī, n.** – stretnutie, koncil, zväz 10 **facētus, -a, -um** – bystrý, vtipný 10 **irrideō, -ēre, -rīsī, -rīsum** – vysmievať sa 11 **sitiō 4** – byť smädný 11 **sitiō, -īre, -īvī** – mať smäd 11 **pōtō 1** – piť 12 **terō, -ere, trīvī, trītum** – trieť, tráviť čas 12 **tōnstrīna, -ae, f.** – holičstvo 13 **caupōnium, -iī, n.** – krčma, hostinec 13 **vērīsimilis, -e** – pravdepodobný 14 **referō, -ferre, -tulī, -lātum** – rozprávať 14–15 **finḡ, -ere, finxī, fictum** – vymýšľať si, tvoriť 15 **commemorō 1** – pripomínať, tvrdiť 15 **ergā** – voči, proti, + acc. 15 **hospes, -itis, m.** – hosť 15 **benignus, -a, -um** – vlúdny 16 **īnfēnsus, -a, -um** – nepriateľský 17 **adversor 1** – byť proti + dat.

- 1 rum faciē decōrā, vultū modestō, corporibus plērumque obēsīs,
 mammīsque ut in Meroē⁴ nātae vidērentur, alloquiō blandō, ut in Meroē nātae vidērentur = že by sa zdalo,
 3 illicibus oculīs; amplexūs etiam praesentibus marītīs honestī že sa narodili v Meroé
 sunt; ōscula impudīcitiae signa exīstimantur. Prōnus uterque
 5 sexūs in libīdinem, facilis enim trānsitus est ā Cerere et Lībe-
 rō ad Venerem. Neque tamen, quod mīrum est, in tantā urbe Ale navzdory tomu, a toto je podivuhodné, by
 7 ūllum lupānar, cuius reī auctōrēs sacerdotēs, quī nūllum ma- si v takom veľkom meste nenašiel žiadny
 nifēstum dēlictum etiam maiōris malī vītandī grātiā toleran- nevestinec. Je to dielom kňazov, ktorí veria, že
 9 dum crēdunt, quīnetiam scorta in pūblicō dēprehēnsa trādun- žiadny prečin nesmie byť tolerovaný, ani keby
 tur in carcerem tamquam magnī alicuius crīminis rea. Cēterum to malo zabrániť väčšiemu zlu.
 11 vix domum inveniēs, in quā nūlla lupānārī digna sint, ut iam
 apud Germānōs frequēns prōverbium sit prōstibulum Pragae
 13 incendiō absūmptum esse, sed eius incendiī reliquiās per tōtam
 urbem dīpersās.
 15 Magna in hōc populō superstitiōnum licentia, neque cui-
 quam fraudī est religiōnem, quam vult, sequī. Nam ut taceam neque cuiquam fraudī est = a nikto nemá
 17 Wiclefistās et quōs vulgus Pichardōs appellat, sunt quī Jēsum škodu z..., ut taceam W. = a aby som nehovoril
 o W.

⁴Meroē – staroveké mesto v dnešnom Sudáne, centrum kráľovstva Kuš.

1 faciēs, -ēī, f. – tvár 1 decōrus, -a, -um – pekný 1 modestus, -a, -um – skromný, priemerný 1
 plērumque – väčšinou 1 obēsus, -a, -um – tučný 2 mamma, -ae, f. – prsník 2 alloquium, -iī, n. –
 reč, vystupovanie 2 blandus, -a, -um – príjemný, zvodný 3 illex, -icis – zvodný, koketný 3 amplexus,
 -ūs, m. – objatie 3 honestus, -a, -um – úprimný 4 impudicitia, -ae, f. – necudnosť 4 exīstimō 1 –
 hodnotiť 4 prōnus, -a, -um – naklonený, majúci sklon k 5 sexus, -ūs, m. – pohlavie 5 libidō, -dinis,
 f. – žiadostivosť 5 trānsitus, -ūs, m. – prechod 7 lupānar, -āris, n. – nevestinec 7–8 manifēstus, -a,
 -um – zjavný 9 quīnetiam – dokonca 9 scortum, -ī, n. – prostitútka 10 carcer, -eris, m. – väzenie
 10 tamquam – akoby 10 crīmen, -minis, n. – prečin 10 reus/a, -ī/ae, m./f. – obvinený, vinný, väzeň
 12 prōverbium, -iī, n. – príslovie 12 prōstibulum, -ī, n. – nevestinec 13 incendium, -iī, n. – požiar
 13 absūmō, -ere, -sūmpsī, -sūmptum – odnášať, stravovať 13 reliquia, -ae, f. – zvyšok 14 dīspergō,
 -ere, -spersī, -spersum – rozptyľovať, rozsievať 15 superstitiō, -ōnis, f. – povera 15 licentia, -ae, f. –
 voľnosť, sloboda 16 fraus, -dis, f. – podvod, škoda 16 religiō, -ōnis, f. – náboženstvo

- 1 Christum Salvātōrem nostrum Deum negant, aliī animās no-
 strās cum corporibus simul interīre aiunt, nōnnūllī ūnumquem- aiunt animās interīre
 3 que in fidē suā salvārī posse affirmant, plērīque autem supe-
 rōs īnferōsque omnēs fictōs esse arbitrantur et innumera huius-
 5 smodī, quae sponte praetereō. Neque hoc solum sentīre sed
 palam praedicāre licet. Disputātur passim dē fidē, et senēs et
 7 iuvenēs, virī et mulierēs scrīptūrā sacram, quam nunquam
 didicērunt, et docent et interpretantur. Nec ūlla secta, cum prī-
 9 mum in lūcem prōdit, astipulātōribus caret. Tanta est in eīs
 rērum novārum aviditās. Ferōcēs sunt et animō ad superbiam animō prōclivō = abl. vlastnosti
 11 prōclivō, quippe quī nūllam vicinārum gentium sēcum virtū- quippe quī nūllam virtūtem sēcum exaequārī
 tem exaequārī quaerunt. Facile tumultuantur, quamquam ubi quaerunt = *keďže sa nesnažia vyrovnat'*
 13 tumultuārī incipiunt, nōn sunt hī, quī facile sēdārī possent; *žiadnej prednosti susedných národov*
 ruunt quōcunque furor et rabiēs dūcit neque rēctis cōsiliīs
 15 atque admonitiōnibus locum relinquunt. Sub Venceslaō rēge
 primum, deinde etiam sub Sigismundō irrumpentēs in senā-
 17 tum omnēs, quī aderant, partim gladiīs interfēcērunt, partim ex
 altissimis fenestris praecipitārunt. Idem aetāte quoque nostrā

2 **intereō, -īre, -iī, -itum** – hynúť 3 **affirmō** 1 – tvrdiť 3–4 **superī, -ōrum, m.** – nebešťania 4 **īnferī, -ōrum, m.** – tí v podsvetí 4 **innumerus, -a, -um** – bezpočetný 4–5 **huiusmodī** – podobný 5 **sponte** – z vlastnej vôle 5 **praetereō, -īre, -iī, -itum** – prechádzať popri 6 **palam** – verejne 6 **praedicō** 1 – hlásať 6 **disputō** 1 – diskutovať, skúmať 6 **passim** – všade 8 **interpretor** 1 – vykladať 8–9 **cum primum** – len čo 9 **prōdeō, -īre, -iī, -itum** – vychádzať 9 **astipulātor, -ōris, m.** – prívrženiec 9 **careō** 2 – byť bez + abl. 10 **aviditās, -tātis, f.** – túžba, chcenie 11 **prōclivus, -a, -um** – so sklonom 11 **quippe** – lebo, keďže 11 **vicīnus, -a, -um** – susedný 12 **quaerō, -ere, quaesivī, quaesitum** – pýtať sa, hľadať, skúmať 12 **tumultuor** 1 – rozzúriť sa, vyčínať 12 **quamquam** – hoci 13 **sēdō** 1 – upokojuvať 14 **ruō, -ere, ruī, rutum** – rútiť sa 14 **quōcunque** – kamkoľvek 14 **rabiēs, -ēī, f.** – besnenie 15 **admonitiō, -ōnis, f.** – napomenutie 16 **irrumpō, -ere, -rūpi, -ruptum** – vrútiť sa 17 **partim** – sčasti 18 **fenestra, -ae, f.** – okno 18 **praecipitō** 1 – vrhať dole

- 1 sub Wladislaō rēge fēcērunt⁵, ut iam ōrdinem senātōrium Pra-
 gae imprecārī in maledictīs sit. Neque eō contentī Iūdaeōrum
 3 domōs dīripuērunt, spoliārunt monastēria, religiōsōs et cuius-
 que generis hominēs, quī Rōmānae adhaerēbant ecclēsiaē, urbe
 5 ēiēcērunt. Inīquō animō tālia, tum caedem senātūs, Wladislāus
 tulit, procerum quoque magna pars et optimus quisque cīvium
 7 populārem hanc licentiam magnopere abhōminātī sunt: neque
 praetereā quicquam inde secūtum est. Quis enim scelus con-
 9 citātae multitudinis facile corrigat, praesertim cum nōn dēes-
 sent, quī nōn solum excūsarent facinus, sed etiam rēctē factum
 11 contenderent. Dīcēbant eōs nesciō quid in perniciem reīpūbli-
 cae māchinātōs esse, fingēbant impudentissimē, quicquid rem
 13 vērissimilem faciēbat, obiciēbant mortuīs crīmīna, cum iam ob-
 iecta diluere nōn possent; et tamquam nōn esset satis vītā eīs
 15 abstulisse, infāmēs quoque reddere satagēbant. Quae stultīs et
 rērum omnium imperītīs forsitan persuāsērunt: prūdentiōrum
 17 certē mentibus haerēbat aetās interfectōrum castē integrēque
 acta et vōx, quam plērīque eōrum morientēs quidem sed liber-
- ut iam ōrdinem senātōrium Pragae imprecārī
 in maledictīs sit = *takže už len dovolávať sa v
 Prahe radných sa berie ako nadávka*
 inīquō animō = *ťažko*
*hlavne keď nechýbali takí, ktorí nie len že ten
 zločin ospravedlňovali, ale dokonca tvrdili, že
 to bolo správne*
vraveli, že radní plánovali obci skazu
*rozumnejším ale v pamäti uviazli bezúhonné
 životy zabitých a slová, ktoré väčšina z nich...*

⁵Druhá pražská defenestrácia, ktorá sa udiala 24. septembra 1483.

2 **imprecor** 1 – dovolávať sa, prosiť 2 **contentus**, -a, -um – spokojný 3 **dīripio**, -ere, -ripui, -reptum – ničiť, rabovať 3 **spolio** 1 – oberať, plieniť 4 **adhaerō**, -ere, -haesi, -haesum – byť v spojení, Inúť + dat. 5 **ēicio**, -ere, -iēcī, -iectum – vyhadzovať 5 **caedēs**, -is, f. – zabíjanie 7 **magnopere** – veľmi 7 **abhōminor** 1 – byť zhrozený 8 **scelus**, -eris, n. – zločin 8–9 **concitō** 1 – dráždiť, povzbudzovať 9 **multitūdō**, -dinis, f. – množstvo 9 **corrigō**, -ere, -rēxi, -rēctum – napravovať 10 **excūsō** 1 – ospravedlňovať 10 **facinus**, -oris, n. – čin, zločin 11 **contendō**, -ere, -tendi, -tentum – tvrdiť 11 **perniciēs**, -ēi, f. – skaza 12 **māchinor** 1 – plánovať, strojiť 12 **impudēns**, -entis – nehanebný 13 **obicio**, -ere, -iēcī, -iectum – obviňovať + dat. 13 **crīmen**, -minis, n. – zločin 13–14 **obiectum**, -i, n. – obvinenie 14 **dīluō**, -ere, -luī, -lūtum – zmývať 14 **tamquam** – akoby 15 **infāmis**, -e – zlej povesti 15 **satagō**, -ere – snažiť sa 16 **imperītus**, -a, -um – neznalý 16 **forsitan** – snáď 17 **castus**, -a, -um – čistý 17 **integer**, -gra, -grum – bezúhonný

1 tātis suae minimē oblitī et testem innocentiae et maximī animī
indicem profūdērunt.

3 Ingenium huic populō ā nātūrā satis acūtum est, sed luxū
et dēsidiā plērumque corruptum; neque enim ex tot mīlibus
5 artificum, quōs mēchanicōs appellāmus, aliquem inveniēs, quī
singulārī artis suae peritīā cēterīs antecellat. Quī tamen forō
7 vacant, et ēloquentēs et in dicendō gravēs atque cōpiōsī habentur.
Vestītus, quō prīscī Pragēnsēs ūtēbantur, penitus in disue-
9 tūdinem abiit, hōc autem tempore inter Germānōs Pannoniōs-
que medius est, nam in utrisque hārum gentium aliquid imi-
11 tātur. Cēterum minimē perpetuus est, et quōlibet fermē annō
(tanta est hominum incōnstantia!) mūtātur; habitūs tamen Per-
13 sici, quōs ssubās appellant, pristinam fōrmam retinent, quum
līneīs vestibus, quārum nunc frequentissimus ūsus est, maxi-
15 mē congruit. Quamquam enim maiōrēs eōrum frīgoris, calōris,
sitis et inediae patientissimī fuērunt et corporibus ad labōrēs
17 sustinendōs firmissimīs, hōs tamen epulae quotidiānae, scor-
ta et ōtium ita ēnervant, ut eis iam nōn solum arma sed etiam

*medzi tolkými tisíckami remeselníkov by si
nenašiel nikoho, kto by prevyšoval ostatných
výnimočnou znalosťou svojho remesla
forō vacant = majú čas na verejnú činnosť
ich odev je niečo medzi tým, čo nosia Nemci a
Uhri, lebo napodobňuje...*

quum = cum

nie len zbrane, ale i šaty sú im na ťarchu

1 oblivīscor, -ī, oblitus sum – zabúdať + gen. **1 testis, -is, m.** – svedok **2 index, -icis, m.** – dôkaz, poukaz **2 profundō, -ere, -fūdī, -fūsum** – vylievať, slobodne vyjadrovať **3 ingenium, -iī, n.** – nadanie, danosť **3 acūtus, -a, -um** – ostrý, bystrý **3 luxus, -ūs, m.** – rozmarnosť **4 dēsidia, -ae, f.** – nečinnosť, lenivosť **5 artifex, -icis, m.** – remeselník **6 peritīa, -ae, f.** – znalosť **6 antecellō, -ere** – prevyšovať + dat. (koho) + abl. (čím) **7 vacō** **1** – + dat., mať čas na **7 ēloquentēs, -entis** – výrečný **7 cōpiōsus, -a, -um** – bohatý, plný **8 vestītus, -ūs, m.** – šat **8 prīscus, -a, -um** – pôvodný, prvý **8 penitus** – úplne **8–9 disuetūdō, -dinis, f.** – zabudnutie **9 abeō, -īre, -iī, -itum** – odchádzať **10–11 imitor** **1** – napodobňovať **11 perpetuus, -a, -um** – stály, trvalý **11 fermē** – takmer **12 incōnstantia, -ae, f.** – nestálosť **12 habitus, -ūs, m.** – šaty **13 prīstinus, -a, -um** – pôvodný **14 līneus, -a, -um** – ľanový **14 frequēns, -entis** – častý **15 congruō, -ere, congruī** – zhodovať sa **15 frīgus, -oris, n.** – mráz **15 calor, -ōris, m.** – teplo **16 sitis, -tis, f.** – smäd **16 inedia, -ae, f.** – hlad **17 firmus, -a, -um** – silný **17 epulae, -ārum, f.** – hostina **18 ōtium, -iī, n.** – nečinnosť **18 ēnervō** **1** – oslabovať

- 1 vestimenta onerī sint. Nocentem supplicium luere in hāc urbe
perquam rārū est, persuāsērunt enim sibi, presbyterīs suae
3 sectae huius sententiae auctōribus, nefās esse et legī dīvināe
penitus adversum hominem, etiamsī scelestissimus sit, inter-
5 fici, tamquam dominus nōn praecēpisset Moysi, nē maleficōs
super terram vīvere patiātur.
- 7 Quicquid enim chrīstiānae cōsuētudinī contrārium est, id
sī aliquō dīvināe scrīptūrae testimōniō tametsī male intellēctō
9 cōfirmāre et cōfūtāre paululum possunt, mox exultant gau-
diō, tamquam nōs omnēs orthodoxae fideī cultōrēs et doctrīnā
11 et sāctimōniā vincerent, idque prō scūtō firmissimō suī sci-
smatis arripiunt gestientēs magnō gaudiō, quod aliquid nac-
13 tī essent, quō Rōmānae ecclēsiae imperītiā et negligentiam
coarguere et reprehendere possint. Quō fit, ut dum fāmam sānc-
15 titātis assequī cupiunt, plēraque, quae apud nōs levia videntur,
apud eōs intollerābilia sint, et quae nōs gravia iūdicāmus, ea ip-
17 sī nē leviter quidem pūnienda cēseant. Nam ecclēsiās dēstrue-
re, dēlēre imāginēs sāctōrum, diē nocteque in caupōniīs ver-
19 sārī quottidiānum apud eōs est; at calceō rōstrātō ūtī, redimīrī
- 1 **onus**, -eris, n. – bremeno 1 **nocēns**, -ntis, m. – zločinec 2 **perquam** – veľmi 2 **rārus**, -a, -um – zriedkavý 2 **presbyter**, -erī, m. – starší 4 **scelestus**, -a, -um – zločinný 5 **maleficus**, -a, -um – zločin-
ný 7 **cōsuētūdō**, -dinis, f. – zvyk, obyčaj 7 **contrārius**, -a, -um – opačný, protivný 8 **testimōnium**, -iī, n. – svedectvo 8 **tametsī** – hoci 9 **cōfūtō** 1 – umlčať, potlačiť 9 **paululum** – trochu 9 **exultō** 1 – tešiť sa 10 **cultor**, -ōris, m. – ctiteľ 11 **sāctimōnia**, -ae, f. – zbožnosť 11 **scūtum**, -ī, n. – štít 11-12 **scisma**, -tis, n. – schizma, heréza 12 **arripiō**, -ere, -ripuī, -reptum – brať 12 **gestiō** 4 – nosiť 12-13 **nancīscor**, -ī, nactus sum – nachádzať 13 **imperītia**, -ae, f. – neznalosť 13 **negligentia**, -ae, f. – nedbalosť 14 **coarguō**, -ere, -arguī – usvedčovať 14 **reprehendō**, -ere, -prehendī, -prehensum – vyčítať, uvedčovať 15 **assequor**, -ī, -secūtus sum – dosahovať 15 **levis**, -e – ľahký, bezvýznamný 17 **cēseō**, -ēre, cēnsuī, cēnsus sum – hodnotiť 18-19 **versor** 1 – pohybovať sa, tráviť čas 19 **calceus**, -ī, m. – topánka 19 **rōstrātus**, -a, -um – špicatý 19 **redimiō** 4 – ovenčovať

1 sertis et plēraque id genus nefāria putantur.

id genus = *toho druhu*

Carolō rēgnante nōbilissimum Germāniae emporium Pra-

3 ga fuit et nōmen eius in omnī Eurōpā celebrābatur. Flōrēbat

liberālium artium schola in eā, coenobia virginum monachō-

5 rumque ērigēbantur, omnium ōrdinum atque religiōnum frā-

trēs sua loca habēbant, quam cīvī tam peregrīnō iūs suum red-

7 dēbatur. Carolō autem mortuō cum Venceslaus filius rēgnō

iūs suum quam cīvī tam peregrīnō reddēbatur

praeesset, nōn solum Pragensēs sed tōtius prōvinciae status

= *k ich pomoci mali prítup domáci i cudzinci*

9 mūtātus et conturbātus est. Pullulāvērunt innumerae super-

stitiōnēs, quārum maxima vestigia adhūc exstant. Žižka, cuius

11 suprā mentiōnem fēcimus, passim praedās agitābat; Thabori-

Žižka passim praedās agitābat = *Žižka všade*

tārum, Orphanōrum Oreditārumque exercitūs omnia ferrō at-

plienil

13 que igne vastābant; sacerdotēs magnī Deī partim agēbantur in

exilium, partim exquisītis suppliciis necābantur. Diripiēban-

15 tur praedia ecclēsiastica et ab ūnōquoque, tamquam in nūl-

lius bonis essent, occupābantur. Rēgiae quoque possessiōnēs

tamquam in nūllius bonis essent = *akoby*

17 et vectigālia eōdem furōre ad privātās manūs dēvēnērunt. Mul-

nikomu nepatrili

ta adversus haec mala Sigismundus Albertusque rēgēs nostrī

19 tentāvērunt, sed eōrum omnēs cōnātūs irriti fuērunt.

Neque Ladislaus Alberti filius orthodoxae fidei dēfutūrus

21 crēdēbatur, nisi in ipsō aetātis flōrē venēnō, ut perhibent, ex-

1 sertis, -ōrum, n. – veniec **1 nefārius**, -a, -um – neblahý, zavrhnutiahodný **2 emporium**, -iī, n. – trhové mesto **3 celebrō** **1** – často používať, spomínať **3 flōreō**, -ēre, -uī – kvitnúť **4 liberālis**, -e – slobodný **6 peregrīnus**, -a, -um – cudzí **9 pullulō** **1** – klíčiť **10 vestīgium**, -iī, n. – stopa **13 vastō** **1** – ničiť, drancovať **14 exquisītus**, -a, -um – neobyčajný, vybraný **15 ecclēsiasticus**, -a, -um – cirkevný **16 possessiō**, -ōnis, f. – majetok **17 vectīgal**, -lis, n. – daňový príjem **19 tentō** **1** – skúšať **19 cōnātus**, -ūs, m. – pokus **19 irritus**, -a, -um – zbytočný, neúspešný **21 flōs**, -ōris, m. – kvet **21 venēnum**, -ī, n. – jed **12.21–13.1 exstīnquo**, -ere, -stīnxī, -stīnctus – hubiť

- 1 tinctus esset. Rēgnum deinde ad Georgium ūnum ex proceri-
 bus nostrīs pervēnit, hominem militiae domīque clārum, sed militiae domīque = vo vojne i v mieri
- 3 Rōmānīs sacrīs nōn admodum amīcum. Hunc Paulus pontifex A toho pápež P. zbavil kráľovskej hodnosti a k
 maximus rēgiā dignitatē prīvāvit et in contumēliam eius Ma- jeho potupe nechal za kráľa Česka zvolit
 5 thiam Pannonium ā nōnnūllīs procerum nostrōrum in rēgem niekoľkými našimi šľachticmi Uhra Mateja,
 Bohēmiae ēligī prōcūrāvit Fridericō caesare ad id connīven- pričom cisár Fridrich nad tým prižmúril oči
- 7 te. Quamquam autem magna rēgnī pars ā Georgiō dēfēcisset, nōn tamen frāctus animō est, sed longō tempore cum Mathiā
- 9 variō ēventū bellum gessit. Vērūm Georgiō mortuō cum Ma- thias sibi Bohēmiam iam aptam reputāret, invītō et reluctante
- 11 eō Wladislaus Casimirī Polōnī filius, sub cuius tūtēlā in prae- invītō et reluctante eō = navzdory Matejovej
 sentiā requiēscimus, in rēgem assūmitur; quī cum diū cum Ma- nevôli a odporu
- 13 thīā dē possēssiōne prōvinciae dēcertāsset, tandem pāx inter in rēgem assūmitur = sa stal kráľom
- 15 eōrum ūterētur, sed Bohēmia apud Wladislāum manēret, prō- vinciae autem cēterae rēgibus Bohēmiae pārēre cōnsuētae ut
- 17 Mathiae essent; quō extīnctō sī memorātās prōvinciās nōbīs a ak by sme po Matejovej smrti chceli
 restituī voluerīmus, ut quadringenta milia nummum aurī Pan- zmienené provincie získať naspäť, máme
- 19 noniīs et eōrum reīpūblīcae persolvāmus. Haec etsī ab īnsti- Uhrom zaplatiť 400.000 zlatých
- tūtō nostrō omnīnō aliēna sunt, libuit tamen breviter comme- libuit tamen = jednako som sa rozhodol

3 **sacra**, -ōrum, n. – sviatosť, náboženstvo 3 **admodum** – dosť 3 **pontifex max.**, -icis, m. – pápež
 4 **rēgius**, -a, -um – kráľovský 4 **prīvō** 1 – zbavovať + abl. (čoho) 4 **contumēlia**, -ae, f. – potupa 6
prōcūrō 1 – zabezpečovať 6–7 **connīvēō**, -ēre, -nīxī – zatvárať oči 7 **dēficiō**, -ere, -fēcī, -fectum –
 odpadávať 8 **frāctus**, -a, -um – zlomený 9 **varius**, -a, -um – rôzny 9 **ēventus**, -ūs, m. – výsledok
 10 **aptus**, -a, -um – pripravený, naklonený 10 **reputō** 1 – domnievať sa 11 **tūtēla**, -ae, f. – ochrana
 13 **dēcertō** 1 – zápasit' 14 **compōnō**, -ere, -posuī, -positum – dohadovať, uzatvárať 16 **cōnsuētus**, -a,
 -um – zvyknutý 18 **nummus**, -ī, m. – peniaz 19 **persolvō**, -ere, -solvī, -solūtum – platiť 19–20
īnstitūtum, -ī, n. – zámer 20 **omnīnō** – úplne 20 **aliēnus**, -a, -um – cudzí

1 morāre, ut intelligant, sī quī fortassis haec aliquandō lēgerint,
 ex quantō glōriae et dignitātis gradū dēlāpsī sumus, dum plūs
 3 sapere volumus, quam necesse sit, et prīvātās nostrās ūtilitā-
 tēs pūblicīs commodīs antepōnimus. Sed iam finem faciāmus;
 5 neque enim prōpositī nostrī est historiam rērum nostrārum
 scribere, quamquam nōn putāmus id nōbīs interdictum esse,
 7 sī quandō ad ōtium redire et ab hōc cūriālī strepitū conquiē-
 scere licuerit, praesertim cum nōn dēsint quīdam, quī fābulis
 9 rēs gestās maiōrum nostrōrum amōre quōdam patriae ad hoc
 impulsī sed tamen ab officiō scrīptōris penitus aliēnī replēvē-
 11 runt. Multī praetereā nōn dīcō ēloquentiae sed etiam Latīnitā-
 tis ignārī hanc rem aggressī in ipsō cōnātū succubuērunt et im-
 13 perītiam suam, quam occultāsse melius foret, posteritātī nōtam
 fēcērunt. Aenēās autem Silvius, quī prīmus exterōrum aliqua
 15 dē nōbīs dīligentius prōdidit, quamquam ēloquentia minimē
 contemnenda fuit, et quī ōrātiōnī multum facile addere posset,
 17 multa tamen illūstria, dum brevitātī volūminis cōsulit, prae-
 termīsīt, multa etiam nimium (nē dīcam aliud) temere crēdidit,
 19 ut nōs tempore suō ostendēmus. Magna tamen hominī grātia
 habenda ā nōbīs est, quoniam rēs nostrās apud externās gentēs
 21 maximē illūstrāvit.

...keď chceme byť múdrejší, než je nutné, a svoj
 osobný záujem uprednostňujeme pred
 verejným blahom

neque enim prōpositī nostrī est = nebolo
 naším cieľom

...predovšetkým keď nechýbajú takí, ktorí
 dejiny našich predkov naplnili výmyslami,
 hnaní k tomu akousi láskou k vlasti, čím sa
 celkom odklonili od zásad správneho
 autorstva. Okrem toho mnohí z nich, ktorí
 pristúpili k tomuto dielu, boli neznalí latinčiny,
 o ich slohu ani nehovoriac, a preto sklamali už
 v samotnom pokuse a svoju neznalosť, ktorú by
 bolo bývalo lepšie zatajiť, zvečnili potomstvu.

Tiež Aeneas Silvius, hoci ako prvý z cudzincov
 o nás niečo svedomito spísal, jeho sloh je
 bezchybný a autor by ešte mnoho ozdôb
 dokázal pridať, jednako vynechal mnoho
 skvelých činov, keď dbal na stručnosť, a
 mnohému zas uveril príliš neuvážene, aby som
 nepoužil iné slovo, ako ukážeme v pravý čas.

1 fortassis – snáď 2 gradus, -ūs, m. – stupeň 3 sapiō, ere, -īvī – mať chuť, byť múdry 4 commoda, -ōrum, n. – blaho, prospech 4 antepōnō, -ere, -posuī, positum – uprednostňovať 6 quamquam – hoci 6 interdīcō, -ere, -dīxī, -dictum – zakazovať 7 cūriālis, -e – dvorský 7 strepitus, -ūs, m. – hluk